

Prezkumem platnosti rozhodčí doložky a pravomoci rozhodce v exekučním řízení se opakovaně zabýval i český ústavní soud.¹⁷³ Z jeho ústavních nálezů jednoznačně vyplývá, že „při nařízení exekuce je soud povinen zabývat se námitkami povinného dotýkajícími se otázky pravomoci rozhodce, t. j. posoudit, zda je rozhodčí nález způsobilým exekučním titulem.“¹⁷⁴

Článok V odsek 1 písmeno b)

1. Uznanie a výkon rozhodnutia sa môžu odoprieť na žiadosť strany, proti ktorej sa rozhodnutie uplatňuje, len vtedy, ak táto strana preukáže kompetentnému orgánu krajiny, v ktorej sa žiada o uznanie a výkon:

b) že strana, proti ktorej sa rozhodnutie uplatňuje, nebola riadne upovedomená o ustanovení rozhodcu alebo o rozhodcovskom konaní alebo nemohla z akýchkoľvek iných dôvodov uplatniť svoje požiadavky; alebo

KOMENTÁR

K všeobecnému charakteru článku V odsek 1 písmeno b) Dohovoru

Článok V odsek 1 písmeno b) Dohovoru obsahuje ďalší z dôvodov tvoriacich výpočet možností, za ktorých môže dôjsť k odopretiu uznania a výkonu cudzieho rozhodcovského rozsudku. Základným predpokladom pre uplatnenie písmena b) je existencia prípadov, keď strana, voči ktorej sa cudzí rozhodcovský rozsudok uplatňuje, nebola riadne upovedomená o ustanovení rozhodcu alebo o samotnom rozhodcovskom konaní a/alebo nemohla uplatniť v rámci rozhodcovského konania svoje požiadavky. Písmeno b) tak povinnému z cudzieho rozhodcovského rozsudku do určitej miery garantuje zohľadnenie práva na spravodlivý proces, ktoré nachádza svoje uplatnenie nielen výhradne v konaniach pred súdmi, ale aj v rámci rozhodcovského konania. Aj keď je v tomto ustanovení vymenovaných všeobecne niekoľko situácií predpokladajúcich, že práve tieto nedostatky procesného charakteru znamenajú porušenie spravodlivého procesu v rozhodcovskom konaní, sú formulované dostatočne extenzívne na to, aby sa dal článok V odsek 1 písmeno b) Dohovoru považovať za ustanovenie zakotvujúce možnosť odopretia uznania a výkonu cudzieho rozhodcovského rozsudku späť s existenciou porušenia práva na

¹⁷³ Pozri nasledujúci nálezy Ústavního soudu České republiky: sp. zn. I. ÚS 871/11 ze 17. 1. 2012 (N 15/64 SbNU 155), sp. zn. I. ÚS 199/11 ze 26. 1. 2012 (N 21/64 SbNU 205), sp. zn. IV. ÚS 2735/11 ze 3. 4. 2012 (N 71/65 SbNU 9) a sp. zn. III. ÚS 1624/12 ze 27. 9. 2012 (N 164/66 SbNU 433); a dále pak sp. zn. IV. ÚS 4709/12 ze 6. 3. 2013, ve kterém ústavní soud dodal (odst. 32 rozhodnutí), že aprobavání rozhodčího nálezu vydaného při nedostatku pravomoci rozhodce je zásahem do práva na spravodlivý proces garantovaného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

¹⁷⁴ Nález Ústavního soudu České republiky z 5. 8. 2014, sp. zn. IV. ÚS 1866/13 – odst. 7 Odůvodnění.

spravodlivý proces. Strana odvolávajúca sa na existenciu dôvodu v zmysle tohto ustanovenia musí nielen tvrdiť to, že došlo k takému pochybeniu, ktoré je predvídané v texte písmena b), ale musí uvedené v rámci konania pred súdom v štáte prejednávania uznania a výkonu cudzieho rozhodcovského rozsudku aj preukázať.

Ako bolo už uvedené, písmeno b) článku V odseku 1 Dohovoru je potrebné považovať za ustanovenie zohľadňujúce dôležitosť práva na spravodlivý proces (označovaný v anglicky hovoriacich krajinách a aj medzinárodne ako „*Due Process*“¹⁷⁵) ako práva garantujúceho, že konanie, v ktorom sa rozhoduje o právach a povinnostiach jeho účastníkov, bude konaním zodpovedajúcim určitej právnej kvalite, t. j. bude v ňom prihliadané na práva účastníkov neoddeliteľne spätých s uplatňovaním nárokov, bránením sa voči nim a vykonávaním úkonov v tomto konaní a že v rámci rozhodcovského konania bude splnený hlavný záujem spočívajúci v zabezpečení spravodlivosti.

Princíp práva na spravodlivý proces sa aplikuje na všetky aspekty procesu, ktorý predchádza vydaniu rozhodcovského rozsudku. V rámci rozhodcovského konania tak tento princíp vyžaduje, aby každá zo strán sporu mala možnosť prezentovať svoje stanoviská a vyjadrenia, či už právne alebo faktické, v zmysle dôkazov a adekvátne reagovať na takéto vyjadrenia a stanoviská protistrany.¹⁷⁶ Dohovor priamo neustanovuje, čo znamená podľa znenia písmena b) formulácia odkazujúca na rovnaké podmienky strán v priebehu rozhodcovského konania a ani čo znamená upovedomenie strany o rozhodcovi a/alebo rozhodcovskom konaní, teda kedy je alebo nie je dodržané právo na spravodlivý proces. Napríklad v Modelovom zákone je v článku 18 ustanovené: „*The parties shall be treated with equality and each party shall be given a full opportunity of presenting his case.*“¹⁷⁷ Takéto znenie opätovne zakotvuje iba určité všeobecné vymedzenie obsahu tohto pojmu bez toho, aby boli vymedzené jeho konkrétne prvky vlastnosti alebo spôsob jeho uplatňovania.¹⁷⁸ Keďže v rámci rozhodcovského konania dochádza k množstvu čiastkových otázok

¹⁷⁵ Princíp *Due Process* sa aplikuje aj na jednotlivé aspekty rozhodcovského konania. Vyžaduje, aby všetky strany mali možnosť predkladať rozhodcovskému súdu svoje skutkové a právne argumenty, oboznámiť sa a vyvrátiť argumenty vznesené protistranou. FOUCHARD, P., GAILLARD, E., GOLDMAN, B. *Fouchard Gaillard Goldman On International Commercial Arbitration*. Haag : Kluwer Law International, 1999, s. 949.

¹⁷⁶ FOUCHARD, P., GAILLARD, E., GOLDMAN, B. *Fouchard Gaillard Goldman On International Commercial Arbitration*. Haag : Kluwer Law International, 1999, s. 949.

¹⁷⁷ V preklade: „*So stranami musí byť zaobchádzané rovnako a každej strane musí byť poskytnutá plná možnosť prezentovať svoj prípad.*“

¹⁷⁸ Vzorový zákon UNCITRAL nie je záväzným právnym dokumentom. Ide o odporúčanie, akú právnu úpravu by mohli zvoliť jednotlivé jurisdikcie vo vzťahu k rozhodcovskému konaniu. Na druhej strane je však jeho dôležitosť zdôraznená tým, že z neho pri tvorbe národných právných

týkajúcich sa procesného postupu, bolo by neúčelné viazať otázku dodržania spravodlivého procesu len na určitý presne vymedzený zoznam situácií.

Čo je potrebné dokázať zo strany účastníka, ktorý vzniesol existenciu dôvodu podľa písmena b), je to, že mu bola znemožnená realizácia jeho práva, aby bola jeho vec vo svojom merite rozhodcovským súdom vypočítaná a rozhodnutá.¹⁷⁹ Namietanie jeho nedodržania, resp. nezohľadnenia je pomerne častým dôvodom uvádzaným v žiadostiach o odopretie uznania a výkonu, cudzích rozhodcovských rozhodnutí, keďže osoby, ktoré sa domáhajú odopretia uznania a výkonu sa snažia pod uvedený dôvod subsumovať rôzne procesné pochybenia rozhodcovských súdov vyskytujúce sa v priebehu rozhodcovského konania. To, či došlo k skutočnostiam zakladajúcim oprávnenie súdu pristúpiť k odopretiu uznania a výkonu cudzieho rozhodcovského rozsudku na základe tohto dôvodu, súd neskúma *ex offi*, ale až po tom, ako sa tohto dôvodu odopretia domáha strana, voči ktorej má smerovať výkon cudzieho rozhodcovského rozsudku. Existencia práva na spravodlivý proces a jeho zohľadnenie v rozhodcovskom konaní (a následne v prípadnom konaní o uznanie a výkon cudzieho rozhodcovského rozsudku) však nemá znamenať možnosť súdu pokúšať sa o preskúmanie každej individuálnej procesnej otázky z pohľadu jednotlivých úprav procesného postup platných pre súdne konania. Napriek pomerne častému namietaniu existencie tohto dôvodu reštriktívny prístup k výkladu článku V Dohovoru spôsobuje, že súdy v mieste výkonu cudzieho rozhodcovského rozsudku tento dôvod odopretia neuznávajú často. Ak už dôjde zo strany súdu k jeho akceptácii, deje sa tak väčšinou v prípadoch existencie vážneho porušenia práva na spravodlivý proces, ku ktorému došlo v rozhodcovskom konaní a ktorého charakter opodstatňuje odklonenie sa od povinnosti uznávať a vykonávať cudzie rozhodcovské rozsudky.

Skúmanie otázky, či môže dôjsť k odopretiu uznania a výkonu cudzieho rozhodcovského rozsudku z dôvodu nedodržania spravodlivého procesu v intenciách písmena b) Dohovoru v sebe zahŕňa niekoľko čiastkových podotázok, ktoré je potrebné zodpovedať pred samotným rozhodnutím o námietke existencie tohto dôvodu pre odopretie uznania a výkonu, a to predovšetkým:

a) otázka aplikovateľného práva;

úprav v tejto oblasti čerpá veľké množstvo štátov (okrem iného aj Slovenská republika) a je všeobecne uznávaným prameňom rozhodcovského konania.

¹⁷⁹ ICCA'S *Guide to the Interpretation of the 1958 New York Convention: A Handbook for Judges*. Haag : International Council for Commercial Arbitration, 2011, s. 89. Dostupné na: <http://www.arbitration-icca.org/media/1/13890217974630/judges_guide_english_composite_final_jan2014.pdf>; posledná návšteva : 10. 12. 2015.

- b) otázka posudzovania porušenia práva na spravodlivý proces v prípade, ak rozhodcovský súd rozhoduje spor z pozície „*amiable compositeur*“;
- c) otázka vzťahu medzi dôvodom podľa písmena b) a iných dôvodov odopretia uvádzaných v článku V Dohovoru;
- d) otázka rozsahu jednotlivých situácií predpokladaných písmenom b) v súvislosti s porušením práva na spravodlivý proces.

Právo aplikovateľné na posudzovanie zachovania a prípadného porušenia práva na spravodlivý proces

Článok V odsek 1 písmeno b) neodkazuje na aplikáciu žiadneho konkrétneho právneho poriadku, ktorý by mal byť určujúcim v tejto otázke, a neustanovuje ani žiadny spôsob výberu – prípadne kolízne pravidlo, ktorého použitím by sa dal takýto právny poriadok určiť.

Právo na spravodlivý proces automaticky nepodlieha generálnemu určeniu práva pre konkrétne rozhodcovské konanie. Napriek tomu, že aj pri dôvode odopretia uznania a výkonu rozhodcovského rozsudku podľa písmena a) odseku 1 článku V Dohovoru je spravidla posudzovaná otázka určovania rozhodného práva, ide o určenie aplikovateľného právneho poriadku pre posudzovanie a rozhodovanie merita veci – alebo ešte všeobecnejšie, ide o určenie rozhodného hmotného práva. V prípade písmena b) sa však určenie rozhodného práva vzťahuje na otázky spojené s procesnými úkonmi a procesným postupom v rozhodcovskom konaní. Väčšinový názor je, že procesné otázky by sa mali riadiť tzv. „*lex arbitri*“, teda miestom konania rozhodcovského konania, keďže voľba strán spočívajúca v mieste, kde sa bude rozhodcovské konanie uskutočňovať, predstavuje vyjadrenie vôle podriaďiť proces rozhodcovského konania právu tohto miesta. Objavujú sa však aj rôzne iné názory pri posudzovaní rozhodného práva procesného, ktoré môžu viesť k záverom odlišným od aplikácie „*lex arbitri*“.¹⁸⁰

Aj keď písmeno b) priamo neustanovuje túto požiadavku, zároveň je potrebné upozorniť, že uvedené platí iba pre prípad, keď si strany neupravili v rozhodcovskej zmluve rozhodné právo pre procesné otázky rozhodcovského konania. Tento záver totiž vychádza napríklad zo vzťahu písmena b) a písmena d) článku V Dohovoru. Písmeno d) [ako aj napr. písmeno a) odseku 1 článku V Dohovoru] určuje, že v prípade, ak sa strany nedohodnú, tak sa bude aplikovať právo určené Doho-

¹⁸⁰ Pozri WOLFF, R. (ed.). *New York Convention: Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards of 10 June 1958. Commentary*. München : C. H. Beck, 2012, s. 283 alebo KRONKE, H., NACIMIENTO, P., OTTO, N. C. PORT, D. *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention*. Austin : Wolters Kluwer, 2010, s. 237 – 238.

vorom alebo inými všeobecnými metódami určenia nezávislými na vôli účastníkov rozhodcovského konania, napríklad právom miesta rozhodcovského konania. V prípade týchto dvoch ustanovení – písmena a) a písmena d) sa takáto úprava síce vzťahuje na určenie práva rozhodného pre meritum sporu, ale je súčasne logické odvodzovať, že v prípade, ak je procesné právo ustanovené stranami, bude mať v procesných otázkach rovnako aplikačnú prednosť.¹⁸¹ Analogicky v súvislosti s týmto ustanovením by sa dalo očakávať, že aj v prípade neexistencie dohody strán o rozhodnom procesnom práve sa použije procesné právo miesta rozhodcovského konania („*lex loci arbitri*“), t. j. takýmto fórom je myslené miesto, kde sa uskutočňuje rozhodcovské konanie pred rozhodcovským súdom.¹⁸²

Porušenie práva na spravodlivý proces ako dôvod pre odopretie uznania a výkonu cudzieho rozhodcovského rozsudku je často neuznávaný aj z dôvodu, pretože je (nesprávne) ako argument podporujúci existenciu tohto dôvodu použité ustanovenie „domáceho“ právneho poriadku povinného, navrhujúceho odopretie, alebo iného, no v konkrétnom prípade neaplikovateľného právneho poriadku. Osoba žiadajúca o odopretie uznania a výkonu sa v takýchto prípadoch spravidla odvoláva na niektoré ustanovenie právneho poriadku neaplikovateľného na rozhodcovské konanie a argumentuje tým, že nebola dodržaná povinnosť riadneho upovedomenia v súlade s týmto právom alebo na porušenie ustanovení procesného postupu súdov podľa právneho poriadku jurisdikcie, v ktorej prebieha konanie o uznanie a výkon cudzieho rozhodcovského rozsudku (pričom išlo o menej závažné porušenia, ktoré nedosahovali intenzitu porušenia práva na spravodlivý proces).

Súdy v rámci skúmania porušenia práva na spravodlivý proces buď prihliadali na porušenie z pozície vlastného právneho poriadku, alebo (a to, či už výslovne, alebo implicitne) dospeli k záveru, že porušenie práva na spravodlivý proces podľa národného právneho poriadku ešte nemusí predstavovať porušenie práva na spravodlivý proces z pohľadu štandardov Dohovoru.¹⁸³ Niektorí autori zastávajú názor, že Dohovor vytvára určité hmotnoprávne pravidlo, pričom porušenie tohto pravidla

¹⁸¹ V prípade, keď je výslovne určené stranami procesné právo pre dané rozhodcovské konanie, nepoukazujeme na generálnu voľbu práva alebo voľbu rozhodného práva pre rozhodovanie o merite veci.

¹⁸² Bližšie k tejto problematike pozri aj výklad k článku V odsek 1 písmeno a) Dohovoru.

¹⁸³ VAN DEN BERG, A. J. *The New York Arbitration Convention of 1958: Towards a Uniform Judicial Interpretation*. Boston : Kluwer Law and Taxation, 1981, s. 298. V uvedenej publikácii je zastávaný názor, že vo väčšine prípadov je otázka porušenia práva na spravodlivý proces otázkou skutkovou (a teda to, ktorý zo štandardov sa využije, nie je rozhodujúce, keďže spravidla sa na základe aplikácie – či už vnútroštátneho poriadku, alebo všeobecného pravidla Dohovoru – dosiahne rovnaký výsledok).

je dostatočným dôvodom pre vyhovieanie žiadosti o odopretie uznania a výkonu.¹⁸⁴ V konečnom dôsledku však súdy automaticky neakceptujú akékoľvek porušenie, ale vyžadujú existenciu vážneho porušenia, ktorým bolo zasiahnuté do práv účastníka konania. Týmto prísny prístupom k skúmaniu existencie dôvodu podľa písmena b) tak súdy podporujú hlavnú úlohu Dohovoru, ktorá spočíva práve v uznaní a výkone rozhodcovských rozsudkov a nie v odopieraní ich uznania a výkonu.¹⁸⁵

Amiable compositeur

Ďalším spôsobom, ktorý môže ovplyvniť spôsob aplikácie práva v rozhodcovskom konaní, je inštitút tzv. „*amiable compositeur*“¹⁸⁶. V prípade takejto voľby je

¹⁸⁴ FOUCHARD, P., GAILLARD, E., GOLDMAN, B. *Fouchard Gaillard Goldman On International Commercial Arbitration*. Haag : Kluwer Law International, 1999, s. 986.

¹⁸⁵ V uvedenom prípade Najvyšší súd Českej republiky potvrdil, že je potrebné, aby sa súdy vysporiadali s námietkou podľa článku V odsek 1 písmeno b) Dohovoru v prípade, ak bola v konaní vznesená. Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky, sp. zn. 29 Cdo 265/2010: „Podľa článku V odst. 1 písm. b) Newyorské úmluvy môžu byť uznaní a výkon cizího rozhodčího nálezu odeprený na žiadosť strany, proti níz je nález uplatňovaný, i tehdy, když tato strana prokáže příslušnému orgánu země, v níž je žádáno o uznání a výkon, že nebyla řádně vyrozuměna o ustanovení rozhodce nebo o rozhodčím řízení nebo nemohla z jakýchkoliv jiných důvodů uplatnit své požadavky. Ačkoliv dovolatel i jeho procesní předchůdkyně v průběhu řízení opakovaně namítali, že procesní předchůdkyně dovolatele se rozhodčího řízení neúčastnila a neměla možnost se v rozhodčím řízení bránit, popírajíce přitom pravost k započtení použité pohledávky (srov. např. protokol o jednání na č. 1. 59 či odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, č. 1. 199 spisu), odvolací soud se s touto argumentací dovolatele (jeho procesní předchůdkyně) nikterak nevypořádal a bez dalšího z rozhodčího nálezu vycházel. Bez vypořádání se s uvedenými námítkami dovolatele však nelze bez dalšího z rozhodčího nálezu vycházet a dovozovat z něj, že žalované svědčila pohledávka, již použila k započtení na pohledávku uplatněnou žalobou. Právní posouzení odvolacího soudu je tak neúplné a tudíž i nesprávné.“

¹⁸⁶ Ide o inštitút pôvodne vychádzajúci z francúzskeho práva, v rámci ktorého sa strany dohodnú, že ich spor bude rozhodnutý podľa zásad spravodlivosti. Vo všeobecnosti ide skôr o hmotnoprávnu dohodu, ktorá v podstate obmedzuje aplikáciu práva niektorej krajiny a vkladá dôveru strán do rúk rozhodcov, že spor spravodlivo rozhodnú bez toho, aby aplikovali konkrétny právny poriadok (rozhodcovia však nie sú týmto limitovaní, a pokiaľ to považujú za vhodné, môžu sa v rámci svojho rozhodovania riadiť právnym poriadkom, ktorý pokladajú v danej situácii za vhodný). Takúto voľbu je možné rozšíriť aj na procesné otázky rozhodcovského konania. Je však potrebné upozorniť, že voľba rozhodovania sporov pomocou „*amiable compositeur*“ sa odporúča iba skúseným stranám, pričom rovnako dôležitý je výber rozhodcov, keďže bez mantinelov stanovených určitým právnym poriadkom je pomerne zložitá rozhodnúť spor za súčasného zohľadnenia skutočnosti, aby nedošlo k vzniku niektorého z dôvodov odopretia uznania a výkonu cudzieho rozhodcovského rozsudku. Vôľa strán podrobiť rozhodcovské konanie takémuto spôsobu rozhodovania musí byť výslovne stanovená v rozhodcovskej zmluve. Nie je preto možné odvodzovať iba z nedostatku odkazu v tomto smere, že by strany volili spôsob rozhodovania „*amiable compositeur*“. K inštitútu „*amiable compositeur*“ pozri napríklad FOUCHARD, P., GAILLARD, E., GOLDMAN, B. *Fouchard Gaillard Goldman On International Commercial Arbitration*. Haag : Kluwer Law International, 1999, s. 835 a nasl.

v niektorých prípadoch vhodné uvažovať o možnom riziku nedodržania práva na spravodlivý proces a takýto rozhodcovský rozsudok sa môže z tohto dôvodu stať napadnuteľným pri žiadosti o odopretie jeho uznania a výkonu. Výberom „*amiable compositeur*“ strany svojou voľbou dávajú do rúk rozhodcov stanovenie priebehu rozhodcovského konania, a preto v prípade pochybení je pomerne ťažké predpovedať, ako bude súdom vnímaná otázka dodržania alebo nedodržania spravodlivého procesu.

Inštitút „*amiable composition*“ v niektorých právnych poriadkoch nie je upravený ako možnosť voľby pre rozhodcovské konanie, i keď postupne sa dostáva do väčšiny právnych poriadkov vyspelých krajín. Úpravu „*amiable compositeur*“ môžeme nájsť napríklad v Európskom dohovore o medzinárodnej obchodnej arbitráži¹⁸⁷, kde je v článku VII odsek 2 ustanovené, že: „*Rozhodcovia budú konať ako sprostredkovatelia dohody medzi stranami, ak to zodpovedá vôli strán a ak to dovoľuje právo, podľa ktorého sa spravuje arbitráž.*“ Ďalej je možno poukázať na úpravu „*amiable compositeur*“ v českom právnom poriadku, a to konkrétne v § 25 ods. 3 z. r. ř., kde je možné pozorovať určité obmedzenie v prípade spotrebiteľských sporov¹⁸⁸: „(3) *Při rozhodování se rozhodci řídí hmotným právem pro spor rozhodným; mohou však spor rozhodnout podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže je k tomu strany výslovně pověřily. Ve sporech ze spotřebitelských smluv se rozhodci řídí vždy právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele.*“ O niečo stručnejšie je potom slovenské ustanovenie § 31 ods. 4 ZRK, a to z dôvodu, že sa v Slovenskej republike uplatňuje samostatná úprava pre spotrebiteľské rozhodcovské konania: „(4) *Rozhodcovský súd môže obchodnoprávny spor rozhodnúť podľa zásad spravodlivosti len vtedy, ak ho účastníci rozhodcovského konania na to výslovné oprávnili.*“

Ako je možné vyvodiť zo všetkých uvedených odkazov, základným predpokladom pre využitie tohto inštitútu je, aby strany takýmto spôsobom rozhodovania výslovné poverili rozhodcov, pričom absentuje voľba konkrétneho rozhodného práva. V prípade, ak by strany zvolili rozhodné právo pre daný spor, a zároveň by inštruovali rozhodcov rozhodnúť ako „*amiable compositeur*“, znamenalo by to, že rozhodcovia by sa mali pridržiavať zvoleného právneho poriadku a iba v prípa-

¹⁸⁷ Ide o európsku obdobu Dohovoru. Stranami Európskeho dohovoru je 31 štátov. Pre zoznam štátov Európskeho dohovoru vrátane ustanovených výnimiek pozri: <https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-2&chapter=22&lang=en>; posledná návšteva: 4. 12. 2015.

¹⁸⁸ V Českej republike, na rozdiel od Slovenska, nie je spotrebiteľské rozhodcovské konanie upravené samostatným zákonom.

doch, v ktorých by usúdili, že daný právny poriadok sa prieči zásadám spravodlivosti (v ich ponímaní a v zmysle daného sporu), môžu sa od neho odchýliť.¹⁸⁹ Vo všeobecnosti je však možné uviesť, že rozhodcovia v prípade rozhodovania podľa tohto inštitútu by sa mali riadiť aspoň nejakým právnym poriadkom alebo systémom, napríklad tzv. „*lex mercatoria*“.¹⁹⁰

V prípade súdneho prieskumu vo veciach odopretia uznania a výkonu cudzieho rozhodcovského rozsudku podľa článku V odsek 1 písmeno b) Dohovoru, ktorý bol vydaný rozhodcovským súdom v postavení „*amiable compositeur*“, je potrebné uviesť, že aj rozhodcovia sú povinní dodržať spravodlivý proces¹⁹¹ minimálne v tom najužšom možnom vymedzení, teda aby strany mali možnosť uplatniť svoje požiadavky (tzv. *fair hearing*) a aby vydané rozhodnutie spĺňalo náležitosti rozhodcovského rozsudku.¹⁹² Všetky povinnosti rozhodcov v súvislosti s odôvodnením rozhodcovského rozsudku je potrebné dodržať rovnako, ako keby rozhodcovia nerozhodovali v takomto právnom režime.¹⁹³

Vzťah medzi článkom V odsek 1 písmeno b) a inými dôvodmi uvádzanými v článku V

a) Vzťah medzi článkom V odsek 1 písmeno b) a článkom V odsek 2 písmeno b) Dohovoru

Článok V predstavuje katalóg predpokladov, za ktorých splnenia je prípustné zo strany súdu odoprieť uznanie a výkon cudzieho rozhodcovského rozsudku. Vzhľadom na špecifiká rozhodcovského konania, ako aj situácie, ktoré môžu nastať v rámci prebiehajúceho rozhodcovského konania, nie je vylúčené, že určité pochybenia budú svojím charakterom napĺňať niekoľko dôvodov pre odopretie naraz. Z tohto hľadiska má práve článok V odsek 1 písmeno b) Dohovoru blízke prepojenie s článkom V odsek 2 písmeno b) Dohovoru, teda k ustanoveniu za-

¹⁸⁹ FOUCHARD, P., GAILLARD, E., GOLDMAN, B. *Fouchard Gaillard Goldman On International Commercial Arbitration*. Haag : Kluwer Law International, 1999, s. 837.

¹⁹⁰ Ide o ustálené obchodné zvyklosti v medzinárodnom obchode. Ide o existenciu svojbytného systému noriem, prípadne samostatného právneho odvetvia, či dokonca systému práva upravujúceho právne vzťahy medzi medzinárodnými obchodníkmi. Pozri: ROZEHNALOVÁ, N. *Právo medzinárodného obchodu*. 2. vyd. Praha : ASPI, a. s., 2006, s. 197.

¹⁹¹ FOUCHARD, P., GAILLARD, E., GOLDMAN, B. *Fouchard Gaillard Goldman On International Commercial Arbitration*. Haag : Kluwer Law International, 1999, s. 841.

¹⁹² Teda aspoň tak, aby bol dodržaný verejný poriadok štátu výkonu rozhodcovského konania a právo na spravodlivý proces, resp. aby nebolo možné úspešne žiadať o odopretie uznania a výkonu rozhodcovského rozsudku.

¹⁹³ FOUCHARD, P., GAILLARD, E., GOLDMAN, B. *Fouchard Gaillard Goldman On International Commercial Arbitration*. Haag : Kluwer Law International, 1999, s. 23.

kotvujúcemu tzv. výhradu verejného poriadku. Je tomu tak z dôvodu, že pojem právo na spravodlivý proces je v zmluvných štátoch Dohovoru súčasťou pojmu verejného poriadku.¹⁹⁴ Rozdiely, ktoré môžu nastať pri aplikácii týchto dvoch dôvodov, sú spôsobené rozdielnymi režimami pri ich uplatňovaní a pri prihlíadaní na ne [na návrh strany v prípade odseku 1 písmeno b) alebo *ex offio* podľa odseku 2 písmeno b)], ako aj výkladom oboch pojmov. Súdny, ktoré posudzujú otázku rozporu s verejným poriadkom v prípadoch, v rámci ktorých strana nenamieta existenciu dôvodu podľa článku V odsek 1 písmeno b) Dohovoru, budú musieť dbať na to, aby neprekročili právomoc určenú Dohovorom a neposudzovali existenciu porušenia spravodlivého procesu nad rozsah stanovený pojmom verejný poriadok.

V Slovenskej republike je právo na spravodlivý proces ústavne zakotvené v siedmom oddiele Ústavy Slovenskej republiky (článok 46 a nasl.), ako aj v piatej hlave Listiny základných práv a slobôd (článok 36 a nasl.) a nakoniec aj v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd (článok 6). Keďže ide o ústavu, ústavný zákon (Listina základných práv a slobôd) a medzinárodnú zmluvu, možno všetky tieto ustanovenia považovať za súčasť verejného poriadku Slovenskej republiky. V Českej republike sú súčasťou ústavného poriadku totožné ustanovenia Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd aj Listiny základných práv a slobôd. V Ústave Českej republiky sú články venujúce sa právu na spravodlivý proces zakotvené v Hlave IV, články 81 a nasledujúce. Článok 3 potom priamo ustanovuje, že súčasťou ústavného poriadku Českej republiky je Listina základných práv a slobôd. Rovnaký záver ako v prípade Slovenskej republiky tak bude možné aplikovať aj na právny poriadok Českej republiky. Právo na spravodlivý proces tvorí štandardnú súčasť právnych poriadkov zmluvných štátov Dohovoru, je časťou pojmu verejný poriadok minimálne v každej krajine, ktorá prijala Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd¹⁹⁵, pričom takýto výklad bol zavedený a dodržiavaný napríklad viacerými európskymi súdmi a považuje sa za ustálenú doktrínu.

b) Vzťah článku V odsek 1 písmeno b) a článku V odsek 1 písmeno d)

Písmeno d) odseku 1 článku V Dohovoru určuje možnosť odopretia uznania a výkonu cudzieho rozhodcovského rozsudku v prípade, že zloženie rozhodcovského súdu alebo rozhodcovské konanie nebolo v súlade s dojednaním strán, alebo

¹⁹⁴ K verejnému poriadku pozri výklad k čl. V ods. 2 písm. b).

¹⁹⁵ V čase vydania tejto publikácie išlo o 47 členských štátov, vrátane napríklad Turecka, Ruska, Albánska atď.

ak nebolo také dojednanie, že nebolo v súlade so zákonmi krajiny, kde sa rozhodcovské konanie konalo. Pri posudzovaní vzťahu medzi týmito dvoma dôvodmi je predovšetkým dôležitá prvá veta, v rámci ktorej je dôvodom pre odopretie uznania a výkonu rozhodcovského rozhodnutia skutočnosť spočívajúca v zložení rozhodcovského súdu a/alebo to, že rozhodcovské konanie nebolo v súlade s dojednaním strán. Prepojenie nastáva v rámci formulácie „*alebo ak nebolo takéto dojednanie*“, keďže iba v prípade, ak nebolo uskutočnené dojednanie medzi stranami, až potom súd môže skúmať pochybenie pri výbere rozhodcov v súlade s krajinou konania rozhodcovského konania. V rámci rozhodcovského konania je práve dojednanie medzi stranami prioritné, pričom akékoľvek svojvoľné nezohľadnenie ich rozhodnutia by mohlo predstavovať pomerne veľký zásah do autonómie vôle strán. Zároveň odopretie uznania a výkonu rozhodcovského rozsudku v prípade, ak rozhodcovia postupovali presne podľa dohody strán týkajúcej sa procesných otázok, by bolo nevhodné a z praktického hľadiska by takýto výklad odporoval „*duchu*“ Dohovoru.¹⁹⁶ Absolútne chápanie rešpektovania autonómie vôle strán do maximálnej novej miery by však mohlo tiež implikovať, že strany sa v konečnom dôsledku môžu takisto dohodnúť na úprave týchto otázok odlišne od zákona a keď táto dohoda bude dodržaná, nenastane tak ani dôvod pre odopretie uznania a výkonu rozhodcovského rozsudku z dôvodu porušenia práva na spravodlivý proces. Takáto úvaha však platí iba v rámci dodržania medzi práva, ktorého zohľadnenie ustanovuje práve bod b).¹⁹⁷ Rešpektovanie autonómie vôle strán čo do ich dohody, týkajúcej sa procesných otázok, teda prestáva platiť v prípade, ak sa strany dopustili, resp. prekročili minimálnu procesnú ochranu.¹⁹⁸

Ak však nastane situácia, keď si strany dohodnú „vyšší štandard procesu“, ako je štandard požadovaný zákonom, resp. Dohovorom a takýto proces by nebol dodržaný, v žiadosti o odopretie uznania a výkonu cudzieho rozhodcovského rozsudku je potrebné označiť ako dôvod rozporu s písmenom d) odsek 1 predmetného článku Dohovoru [k tomu bližšie pozri výklad k čl. V ods. 1, písm. d)].¹⁹⁹ Na jednej strane je neprípustné, aby strany (aj zmluvne) obmedzili svoje právo

¹⁹⁶ WOLFF, R. (ed.). *New York Convention: Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards of 10 June 1958. Commentary*. München : C. H. Beck, 2012, s. 291.

¹⁹⁷ V prípade absolútneho uplatňovania zásady rešpektovania autonómie vôle strán by napríklad mohli v rozhodcovskom konaní dochádzať k obchádzaniu ustanovení určených na ochranu spotrebiteľa.

¹⁹⁸ K otázke zabezpečenia miery procesnej ochrany pozri napríklad: WOLFF, R. (ed.). *New York Convention: Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards of 10 June 1958. Commentary*. München : C. H. Beck, 2012, s. 291.

¹⁹⁹ WOLFF, R. (ed.). *New York Convention: Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards of 10 June 1958. Commentary*. München : C. H. Beck, 2012, s. 290.

na spravodlivý proces, keďže štandardne tvorí súčasť ústavného poriadku, resp. verejného poriadku jednotlivých krajín. Na druhej strane, ak si strany zmluvne dohodnú určité podmienky, je potrebné zabezpečiť ich dodržiavanie, najmä v zmysle právnej zásady „*pacta sunt servanda*“.

Otázka rozsahu jednotlivých situácií predpokladaných písmenom b) v súvislosti s porušením práva na spravodlivý proces

a) Riadne oznámenie (o ustanovení rozhodcu, konaní rozhodcovského konania)

V súlade so znením článku V odsek 1 písmeno b) Dohovoru do pojmu spravodlivého procesu spadá najmä (teda nie výhradne a výlučne) oznámenie o ustanovení rozhodcu a/alebo konaní rozhodcovského konania a možnosť strany sporu akokoľvek uplatniť svoje požiadavky. V prípade, ak k takémuto upovedomeniu nedôjde, je súd v mieste uznania a výkonu rozhodcovského rozsudku oprávnený pristúpiť k jeho odopretiu. Dohovor neustanovuje obsahové náležitosti týkajúce sa týchto upovedomení, a preto bude na súdoch v mieste uznania a výkonu cudzích rozhodcovských rozsudkov, aby posúdili, či boli naplnené predpoklady riadneho oznámenia existencie týchto skutočností.

Vo všeobecnosti je však nepravdepodobné, že by často dochádzalo k tomu, aby strany neboli vôbec oboznámené so skutočnosťou, že sa koná rozhodcovské konanie. Súdy budú ochotné vyhovieť tomuto dôvodu iba v prípade, ak bude preukázané, že objektívne nedošlo k žiadnemu oznámeniu o tom, že sa začalo rozhodcovské konanie a strana, voči ktorej sa oznámenie opomenulo, nemala vedomosť o prebiehajúcim konaní, t. j. nebolo jej doručené oznámenie o konaní rozhodcovského konania a nemohla sa dozvedieť o prebiehajúcim konaní ani na základe iných skutočností alebo iných oznámení súvisiacich s rozhodcovským konaním.²⁰⁰ V konečnom dôsledku, ak by sa totiž strana, ktorá participovala v takomto konaní, domáhala toho, že nebola riadne oboznámená s tým, že sa koná rozhodcovské konanie, je nepravdepodobné, že by súd rozhodol o existencii pochybenia vo vzťahu k riadnemu oznámeniu. V prípadoch, keď sa ale odporca vôbec nezúčastňuje na takomto konaní, musí byť v každom štádiu tohto konania preukázané, že k riadnemu oznámeniu došlo. V prípade, že strana vôbec nebola oboznámená

²⁰⁰ Napríklad v rozhodnutí z Talianska (*Bobbie Brooks Inc. proti Lanificio Walter Banci s. a. s.*, Corte di Appello of Florence, 13. 4. 1978 – In FOUCHARD, P., GAILLARD, E., GOLDMAN, B. *Fouchard Gaillard Goldman On International Commercial Arbitration*. Haag : Kluwer Law International, 1999, s. 972) nie je naplnený dôvod stanovený v písmene b) vo vzťahu k oznámeniu začatia rozhodcovského konania, ak konanie strany dokazuje, že mala vedomosť o prebiehajúcim rozhodcovskom konaní.